
Владислава Војновић

ПАРАДОКС

ПАРАДОКС

(Свети Стефане Уроше III Дечански, моли за нас!)

Волела бих још једном
у животу,
док сам још брза,
затварајући врата купатила за собом
да видим како пешкир пада са држача,
и да онда завршим са затварањем врата.
Да се не вратим.

Још једном
враћајући се однекуд
у магловито новембарско јутро
загушљиво од мириса хризантема у мојој машти
и стварног смрада загађености велеграда
да донесем кући вруће, беле, нездраве, кифле
из пекаре поред биоскопа "Балкан"
и да се онда са кифлама и књигом
завучем у кревет
на до увече.

Да пустим телефон да звони и звони
док не престане.
Да бацим неотворено писмо јер сам љута.
Да се спремам за излазак

у летњу ноћ и пред олују,
 облачећи хаљину на голо тело,
 бацајући дугу косу,
 звецкајући ледом у чаши
 полако палећи цигарету,
 знајући да је све бесмислено,
 и да ништа не вреди штедети.

Еххх!

Оним прљавим пешкиром обрисаће се
 онда моја мала кћи,
 изаћи ће јој бубуљица на образу,
 није страшно, али сметаће јој.
 Зар је тешко хитро се вратити
 и ухватити онај пешкир пре но што падне,
 или, вратити се нешто спорије,
 подићи пешкир са пода или WC-шоље
 и убацити га у прљав веш,
 а окачити чист
 с мирисом скромног “Бохора“
 који ће моју кћер кад порасте,
 ако га тада још буде,
 ако уопште ичега буде,
 подсећати на детињство.

Да се враћам кући ујутро,
 ко би блендао јогурт, воће и мед
 ко би инсистирао да се доручак поједе цео,
 да се ручак подели с пријатељем,
 а вечера да непријатељу, бла, бла...?
 “Мама, досадна си!“
 И не само споља, и изнутра:
 “Сопство, досадно си!“
 Ко би спаковао ужину од црног хлеба
 и својом руком куваног пекмеза од шљива,
 без шећера?
 Ко би возио као рели-возач до школе
 кроз закрчене улице смишљене за ретке фијакере,
 не за бујице аутомобила?
 Ко би био подршка за контролни из математике
 на којем ће глобализационо амбициозни,
 презапослени учитељ дати задатке

за које нико никад није чуо,
које нико никада није видео!?
Ко би онда до пијаце трком,
ко би кући да пише да би био
успешнија, тиме и задовољнија мајка,
да кува здрави ручак,
па трк назад до школе,
па ручак,
да, да, пола дај пријатељу,
али не неком алавом, него добром другу...?
“Мама, досадна си!”
“Сопство, завежи или нестајеш!”
Па домаћи задаци,
па музичка школа,
па часови сликања...?

И ко да, онда, пијан млати сопственом гривом
смрдећи на дуван,
одевен к’о луда Наста!?

Ко би такав помогао при облачењу
високих чизама на пертлање број 32,
ко би уплитао кике да дечацима заигра срце,
а да девојчице позелене од зависти,
ко би скакао на прву звоњаву телефона
јер често без-везе,
но, понекад и с правом
има осећај да се нешто лоше десило у школи,
да се разбило колено
или је украдена шнала,
да то Она зове из зборнице
или с нечјег мобилног телефона.
Јецајући.

Ко би штедео детарцент
и Бохор с мирисом детињства
да узалудно чува планету,
ко би, смешно, гасио мотор на семафору,
ко би јурио хомеопатске лекове,
ко би васпитавао сељаке по пијаци
да не пакују сваку везу першуна
у посебну најлон-кесу,
ко би чувао сву своју енергију

за тренутке који ће, можда,
бити делић Њеног ведрога сећања
с којим се, онда, може нешто почети,
а и завршити.
С којим се пешкир може пустити да падне!

ПРЕСТОНИЦА

Може ли се видети неки град
или само Дух времена у њему?
И шта је ту мање зло?

1.
Оронуле куће добрих архитеката
из, и именом парадоксалног система -
просвећеног апсолутизма,
куће које личе на веома старе,
а никад удаване жене.

Или,
евегрин СФ-куће архитеката између два рата,
разочараних што су се уопште враћали
из Великог рата, не слутећи још већи,
или што су се враћали из Европе
где су се обучавали за мир.
И једно и друго, и повратак и будућност
било је смрт.
Лепо се види да су то видели:
ево вам ваших кућа без крова, на!

Или,
средовечне куће диктатуре пролетеријата
ружне као радник који није за боље,
а више није ни млад,
но, чије презиме дајемо детету,
да заварамо траг, да утекнемо карми,
мада он, радник, којег је донела рода,
дете не воли, дете не види,
не зна да дете постоји,
ма, не зна ни шта је то дете!

Најзад, савремене куће транзиције:
радник је умро, прави отац је признао дете,
срећи никад краја, мада, ето,
отац је имао туберкулозу, сифилис и шизофренију,
шта мари, отац је отац:
куће наново стеченог идентитета,
велике, скупе, грубе и кич,
па и са понеком иконом на фасади.
Најновије куће-гробља
слућене још ономад, између два рата,
куће које народ живи,
а мене гризе савест што не могу.

2.

Задимљени, ужурбани и бучни
град у који су, кад сам била мала,
баке и деке, као слоновии у *Тарзану*,
одлазили да умру,
наводно лечећи се у болницама;
као да нисам знала да ме лажу,
болница је у суседном градићу,
тамо се жене порађају,
а деци ваде крајнике и слепа црева,
тамо се иде по лекарска уверења
за возаче,
и после саобраћајки...

Град, из родитељских свађа,
у којем су, вичу, били срећни, некад
пре него што сам се родила,
а онда је тата у њега кренуо сам,
лажући да на гробљу слонова скупља слоновачу,
а заправо, зна мама, има другу и трећу,
а она, мама, заправо је тек његова слушкиња,
а заправо, закључујем у својој тузи,
јер ме никад не води са собом,
он сам гледа вевеверице по Калемегдану
и једе бофл-колаче код "Москве"
и машта о детињству кад је ту седео
са својим оцем,
још много пре Виолет Нозије

тј. убиства краља у Марсеју,
о чему су француске новине
писале у истом броју, истога дана.

Град, у којем се дешава све оно
што црно-бело гледамо на телевизији,
у којем има свега,
чега у мом детињству нема,
и печурака и морске рибе,
мушмула и алве,
и малих станова
који се греју на волшебан начин
и нико не мора да износи пепео,
кад бисмо ми имали такав стан,
мама би га за час спремила,
и не би била уморна и бесна,
град с позориштима у која би мама ишла,
и изложбама које би посетила,
град пун пријатеља
с којима би мама причала о књигама
лепо обучена, у све оно што има у орману,
али нема где, ни зашто да носи.

Град, у који долазим
и остајем у њему заувек,
упљуван жвакама по плочницима,
смрдљив од упаљених контејнера,
препун пластичних флаша и најлон-кеса
које Кошава диже у небеса
и пролазника - од Калемегдана,
преко Трга републике,
поред оне «Москве»
до Ташмајдана
придружујем сваком лицу особину:
глупост, осорност, вулгарност, охолост,
очајање, безобразлук, тугу, профитерство,
површност, страх, злобу, болест,
агресивност, наивност, суровост, јад...

3.

Град у који сам дошла да буктим,
а који ме уместо тога,
упорно гаси годинама.

Најпре сам мислила
то је све игра:
угаси ме у школи, упалим се у кафани,
сатре ме на журци, распламсам се у библиотеци,
љубав неће да гори, но пријатељство долива уље,
пишем, а не објављују ме,
а ја онда читам објављене,
упоредим се
и видим да сам боља,
па заблистам.

Због тога сам потом мислила
а не, није игра - то је пут мудрости:
што ме не убије, учиниће ме јачом,
што ми се не да, стварно ћу желети,
ако дуго желим, сама ћу узети
и све што отмам после дуге чежње биће истина
па кад то напишем, трајаће вечно
и палиће се с мером и гасиће се с мером
као свет овај који нису или јесу,
свеједно је,
створили богови и људи
који овде, наводно, не живе,
али у двомилионском граду
мора их бити
барем у назнакама.

С малецним пламеном наде у срцу
и нешто сумњивог жара
у окошталом заштитним ткивима кичмене мождине,
понајвише с фосфорном самозапљивошћу у глави
започела је моја недолична зрелост у транзицији.
Кад кажем зрелост, мислим на знање,
мислим на снагу и вољу
да човек обезбеди себи
и још по неком,
постојан пламен.

И да видимо сада, Београде,
 прљава, лења битанго
 која си прокоцкала све шансе,
 зашто си гасио ону младу и вредну мене!
 Зато што све што се угаси није ни вредело да гори,
 зато што је отворен пламен опасна ствар
 јер осветљава оно чему је место у мраку,
 а дозвољених места за ватру ограничен је број,
 зато што велики пламен засењује лампице миљеника,
 зато што ватра има особину да се шири и прождире,
 најзад, зато што сам хтела да горим за оне
 које си истакао у градском превозу као повлашћене:
 за децу, труднице и инвалиде,
 не читајући даље тај натпис,
 чија је суштина на крају: “и униформисана лица на дужности“.
 Али и то је лаж
 - хтела сам да горим и за њих,
 можда не из градског превоза,
 али свакако из филмова и романа:
 та они чувају оне прве,
 а ја сам особа која највише воли *вестерн*
 и све жанрове произашле из њега,
 она сам која плаче код војних ритуала
 која верује да ништа нема смисла
 ако не постоји нешто важније од комфора
 за шта је вредно горети.

Лажеш, бре, Београде!
 Гасио си ме и најрадије би ме угасио
 због оних чији је смисао у комфору,
 о којима не пише у градском превозу,
 нити се они њиме возе!
 Због оних о којима се шапуће,
 пише између редова,
 којима данас припадају
 они који су јуче уплашени,
 којима ће сутра припадати
 који се данас плаше,
 јер јачи су кад су заједно,
 а како ли су тек јаки кад су и невидљиви,
 којима би да припадају алави
 јер ту има свега:
 њихово тајно “ту“ наше је јавно “свуда“,

а они свуда могу да заграбе,
сваког могу да зграбе,
сваког могу да згрбе.

Београде, мајсторе најстаријег заната,
увек у талу са њима,
да им дошапнеш што сам ти избрбљала,
што брбљају сви што у теби горе,
а онда да уживаш заштићен
од свега чиме поштени градови
никада ни нису угрожени.

СУНЦЕ У СТОКХОЛМУ

Летња, глобално загрејана жега:
“Време је дивно и у Стокхолму!”
каже мој друг
док објашњава зашто његове кћерке
више неће на летње распусте с њим,
овамо.

Уместо плавих девојчица,
дошло је грозно време.
Немилосрдно пржи, а затим небо режи.
Изненадне бујице не хладе.
Само спирају
јефтино купљену, па зато брзо одбачену
бофл-кинеску робу
која кратко служи осећању моћи
бедних транзиционих потрошача,
а затим полуништена
траје читаву вечност
на спонатно формираним ђубриштима
цивизације којој хтела-не хтела,
припадам.

Пропадам,
физички јер долази време за то,
метафизички јер ме посматра виша сила
и зна да не чиним довољно за спас,
најзад, пропадам у земљу од стида,

јер не умем ни да се уклопим
и обезбедим себи достојанственији крај.

Моја деветогодишња кћи
цвета на том станишту
без свитаца, зрикаваца и славуја,
уз кисело дрвеће и муве-зунзаре
између најлон-кеса и пластичних флаша,
жудећи за нездравом храном,
за забрањеним сатима испред телевизора,
чудећи се што је терам на чудне ствари,
на рад, ред и бригу о другима,
а јасно је да се у животу успева
оним путевима на које и сама
једва чека да шмугне
чим избегне мојој губитничкој контроли.

ПРЕБЕЗИ

Тата је непријатељ:
не дозвољава да се пије вода
кад је хладна, а ти ознојен.
Мама дозвољава оно што тата брани
и још преврће очима кад је он не види;
и сама се налива из замагљене чаше;
зими излази у двориште без капута;
не пере руке пре сваког јела, него
поједе комад чоколаде који је пао на земљу,
само мало дуне у њега.
Онда једног дана
мама сумњиво ћућори с татом,
ти се машиш за хладну воду,
тата те благо опомене,
а мама се грозно раздере
да слушаш тату, побогу!

Учитељи су непријатељи:
траже знање свакаквих глупости;
а ти имаш другарицу која не може,
онако као што ти нећеш да учиш,
и заједно се довијате пречицама.

Једног дана, деси се,
другарица нешто заиста научи
и - пријави те да преписујеш!

Имаш другу другарицу,
пажљиво одабрану:
може колико и ти, а неће још и више.
Радујете се заједничким преварама.
А онда, дечко те остави због ње!

Имаш другог дечка,
не пада на другарице,
зна какви су ти родитељи,
нарочито мајка,
човек је на твојој страни
поготово у друштву где се круг
не окупља баш често око тебе,
него некада стојиш сама,
тако сте се и упознали.
И онда једног дана,
преживиш што је пришао оном друштву
и прича како слушаш погрешну музику,
али сутрадан долазиш кући
и налазиш га како с твојом мамом
пије кафу и брине се за тебе,
толико си, виде они заједно, љута и незадовољна.

Нађеш трећег дечка и удаш се.
Овај стварно јесте на твојој страни,
и законски.
Све вам је исто, исто имате и немате,
исто вас боли, исто сврби, исто прија.
А онда, одједном, разиђу се «де јуре»
где сте апсолутно заједно
и «де факто» где више нимало нисте.

Мало се буниш, мало прилагођаваш,
шта ћеш, ту су и деца, глупо је, ниси клинка.
Деца су на твојој страни,
лепо виде како је теби, а како тати,
а онда, једног дана,
саопште ти да «јадни они, а јадан и тата,
јадни бака и дека и кума коју оговараш,

нико ти не ваља,
само вичеш на све њих
чиниш их несрећнима, престани!»

Остају ти евентуални љубавник,
евентуални пас
и евентуални Бог.
Први је, сада знаш,
функционално ограничен могућношћу пребега
преко твоје граничне линије
на савршено организовану територију
бескрајно надмоћног непријатеља,
други је биолошки ограничен
кратким животним веком,
трећи је ограничен тобом
и твојом бедном моћи опажања,
захтевања и опраштања,
од прве строфе па до краја.

LADIES OF SWING

После брачне свађе,
једне у чамотном низу,
пала је ноћ,
September in the Rain.

Сама сам и пеглам,
биолошко-културолошки-социјални низ
згужваних, бескрајних ткања,
My Favourite Things.

Леђа, рукави, предњице, крагна.
Столњаци, постељина, крпе,
његово, дечје, али и моје,
The Lady is a Tramp.

Пеглам јер сам препааметна
да дозволим да ме тако опхрва,
сад кад нисам више ни млада,
That Funny Thing Called Love.

А и нисам пасивна,
научена сам на активну одбрану,
толико је тога бољег од
Baby Won't You Please Come Home,

На пример, чак и у овим годинама,
зашто да не, баш у овим годинама,
чим опеглам погледаћу цвета ли
ван моје баште, ех, Honeysuckle Rose!